

nieuws uit de regio

Flora en fauna IJsseluiterwaarden

Sinds 1982 wordt door de Provincie Overijssel systematisch onderzoek verricht aan flora en fauna. In 1985 werden de uiterwaarden van de IJssel en enkele binnendijkse gebieden gekarteerd. Een uitgebreide informatie, gebaseerd op een eerder uitgegeven rapport, verscheen in een Basisrapport, met daarin een grote hoeveelheid informatie over de flora en fauna van de IJsseluiterwaarden.

Van de broedvogels zijn van dertien vogelsoorten verspreidingskaartjes opgenomen. Er wordt onder meer ingegaan op de relatie van weidevogels en de verschillende typen grasland. In vergelijking met tien jaar geleden is het aantal broedende soorten afgenomen.

Van 22 doortrekkende en overwinterende vogelsoorten zijn eveneens verspreidingskaartjes opgenomen, die gebaseerd zijn op door vrijwilligers uitgevoerde tellingen. Er blijken duidelijk veranderingen te zijn opgetreden. Een aantal soorten nam toe (onder andere Aalscholver en Smient), terwijl andere afnamen (onder andere Bonte Kraai en Nonnetje). In het rapport wordt ruim aandacht aan de flora (42 verspreidingskaartjes) besteed, maar ook aan amfibieën, zoogdieren, mossen en paddestoelen. Er wordt uitgebreid ingegaan op de betekenis van de IJsseluiterwaarden voor de verschillende plante- en diergroepen van het gewenste beheer.

G.J. Gerritsen, T.J. de Kogel, A.J. Dijkstra & P. Bremer: Flora en fauna van de IJsseluiterwaarden. Milieu-inventarisatie. Basisrapport. 170 bladzijden, 6 bijlagen, 3 losse kaarten, vele figuren, tabellen, zwartwit foto's (1987). Uitg. Provinciale Planologische Dienst van Overijssel, Zwolle, 038-977 177. Het rapport kan worden besteld bij de PPD, postbus 100 80, 8000 GB Zwolle en kost f 17,- (bij opsturen + f 4,50 verzendkosten). Het rapport kan ook worden afgehaald op het Provinciehuis, kamer 2.25 (tussen 9.00 uur-12.00 uur en 14.00 uur-16.00 uur).

Het zesde rapport geeft de resultaten van het in 1986 en 1987 uitgevoerde onderzoek in de IJsseldelta weer, inclusief de buitengebieden langs de randmeren. Naast inventarisaties is aandacht besteed aan de relatie tussen omgevingsfactoren en het voorkomen van organismen. Het rapport bevat een aantal belangrijke conclusies. In de IJsseldelta is de wilde flora vooral aanwezig in de randelementen zoals sloten, slootkanten, bermen en op sommige dijken. Het rapport doet verschillende aanbevelingen om deze flora te behouden. De IJsseldelta is van grote betekenis voor weidevogels en meer dan de helft van haar oppervlak is landelijk van grote betekenis. Er is echter sprake van een geleidelijke achteruitgang. Voor verschillende doortrekkende en overwinterende vogelsoorten is de IJsseldelta van internationale betekenis. De oeverzones van de randmeren zijn broedgebieden van een groot aantal zeldzame en bijzondere vogelsoorten zoals Witgesterde Blauwborst, Bruine Kiekendief en Snor. Naast deze conclusies zijn ook een aantal aanbevelingen gedaan. Zoals in het rapport is

aangegeven, zijn het aanbevelingen, alleen gezien vanuit de ontwikkeling van de natuur op grond van de inventarisatie. Het gaat dus niet om een provinciaal standpunt. Daarvoor zal eerst een nadere afweging tussen verschillende belangen moeten plaatsvinden. De aanbevelingen betreffende bescherming en beheer van gebieden, zullen in elk geval afgewogen moeten worden in het streekplan, bestemmingsplannen en landschapsbeheerplannen.

A.J. Dijkstra, P. Bremer, M. Heinen & L. Schilperoord: Flora en fauna van de IJsseldelta. Milieu-inventarisatie. Basisrapport. 149 bladzijden, 3 bijlagen, 1 losse kaart, vele figuren, tabellen (1988), 2 zwartwit foto's. Uitg. Provinciale Planologische Dienst van Overijssel, Zwolle, 038 - 977 177. Het rapport kan worden besteld bij de PPD, postbus 10 080, 8000 GB Zwolle en kost f 20,- (+ f 5,50 verzendkosten) en kunnen worden aangevraagd bij de Hoofdgroep ruimtelijke ordening en inrichting, afdeling landelijk gebied, bureau natuur en landschap, antwoordnummer 800, 8000 VB Zwolle. Het rapport kan ook worden afgehaald bij het provinciehuis, kamer 2.25 (open tussen 9.00-12.00 uur en 14.00-16.00 uur).

Bijzondere broedvogels in Ooypolder, Bemmelse Polder en Gendtse Polder

Vanaf 1987 werd een inventarisatie uitgevoerd van schaarse broedvogels in de Ooypolder en in 1988 zijn daar ook de Bemmelse Polder en de Gendtse Polder bij betrokken. Bij de besprekingen per soort verduidelijken kaartjes en grafieken de tekst. Het is een indrukwekkend rapport geworden.

Het is verbazingwekkend hoe weinig stabiliteit er te zien is binnen de groep van schaarse en zeldzame broedvogels. Van de 59 opgenomen soorten gingen er zestien vooruit (waaronder Fuut, Knobbelzwaan, Grauwe Gans, Kuifeend, Buijzert), terwijl liefst maar dertig soorten een structurele achteruitgang laten zien (bijvoorbeeld Woudaapje, Zomertaling, Kwartelkoning, Witgesterde Blauwborst, Roodborsttapuit, Grote Karakiet, Geelgors).

Slechts drie soorten bleven op het zelfde niveau (Wintertaling, Tafeleend, Boomvalk). Bij vijf soorten werd vastgesteld dat een aanvankelijke vooruitgang werd gevolgd door achteruitgang (Bruine Kiekendief, Kluut, Nachtegaal, Wielewaal, Putter), terwijl bij twee soorten vooruitgang volgde op een aanvankelijke achteruitgang (Visdief, Zwarte Stern).

De meeste veranderingen zijn ongetwijfeld toe te schrijven aan de invloeden van de mens. Veel soorten die oorspronkelijk als karakteristieke broedvogels van het rivierenland bekend stonden, zijn inmiddels verdwenen (zoals Kemphaan, Paapie, Grauwe Gors), kunnen slechts met kunst en vliegwerk in stand worden gehouden (bijvoorbeeld Ooievaar, Zwarte Stern) of staan op de nominatie om te verdwijnen (waaronder Woudaapje, Kwartelkoning, Rietzanger). Ofschon er wel nieuwe soorten bijkomen, is er toch heel duidelijk van een verarming sprake.

Wil men nog iets van de oude glorie bewaren, dan zijn ingrijpende maatregelen nodig. Interessant is te weten dat in 1988 zeker 41 paren van de Grauwe Gans in de Ooypolder jongen grootbrachten. Vermelding van het Kleinst Waterhoen, Zwartkopmeeuw, Stormmeeuw, Kramsvogel, Buidelmees, Baardmanetje en vele andere soorten wijzen er op dat het een machtig vogelgebied is. Het rapport kan als voorbeeld dienen voor rapporten over andere delen van het land.

J.F. Bekhuis: Bijzondere broedvogels in Ooypolder, Bemfelse Polder en Gendtse Polder. 135 bladzijden, 7 tabellen, vele kaartjes en grafieken (1988). Nadere inlichtingen over het rapport bij de schrijver J.F. Bekhuis, Haafakker 10, 6578 BW Leuth.

Broedvogelinventarisatie Meinerswijk 1988

De uiterwaard Meinerswijk (249 ha) ligt aan de zuidoever van de Rijn, tussen het oude stadscentrum van Arnhem en het voornamelijk uit nieuwbouw bestaande Arnhem-Zuid. Ongeveer 30% van het gebied wordt in beslag genomen door water en een even groot deel bestaat uit weiland. Er zijn in totaal zestig vogelsoorten broedend aangetroffen. Enkele opmerkelijke soorten waren Zomertaling, Kluut, Watersnip, Oeverloper, Steenuil, Oeverzwaluw, Sprinkhaanrietzanger en Buidelmees. Van Kleine Plevier (8), Tureluur (13), Bosrietzanger (97) en de Kleine Karekiet (78) zijn opmerkelijke aantallen aange troffen. In vergelijking met de resultaten van de inventarisatie uit 1977 is een aantal soorten achteruitgegaan.

De plannen om de recreatieve mogelijkheden en de bebouwing in dit gebied verder te ontwikkelen zouden voor de vogels in dit gebied slechte gevolgen hebben.

Fokko Erhart & Rob Lensink: Broedvogelinventarisatie Meinerswijk 1988. 32 bladzijden, 6 figuren, 8 tabellen, 2 bijlagen, 62 verspreidingskaarten. Arnhem, maart 1989. Uitg. Vogelwerkgroep Arnhem en Omstreken, B.J.P. Mol, Busserstraat 24, 6932 GB Westervoort, 08303 - 15 148.

Flora en fauna Staphorsterveld en Zwarte Water

Het rapport geeft de resultaten weer van het in de jaren 1982-1984 uitgevoerde onderzoek in de uiterwaarden van het Zwarte Meer en het Staphorsterveld. Gedurende het onderzoek is aandacht besteed aan de diverse plante- en diergroepen. Naast inventarisatie is ook aandacht besteed aan de relaties tussen omgevingsfactoren en het voorkomen van organismen. In totaal werden 91 vogelsoorten broedend vastgesteld, waarvan 35 soorten met minder dan tien broedparen, 32 soorten met tien tot honderd broedparen en 20 soorten met meer dan honderd broedparen. Onder de zeldzame broedvogels bevinden zich ondermeer Roerdomp, Zomertaling, Bruine Kiekendief, Boomvalk, Kwartel, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Watersnip, Zwarte Stern, Tortelduif, Kerkuil, Gele Kwikstaart, Gekraagde Roodstaart en Paapje. Ook worden de broedvogels van de Olde Maten behandeld. De

broedbiologie van de Wulp krijgt speciaal aandacht in een hoofdstuk. Als doortrekkers en wintergasten worden speciaal de volgende soorten onder de loep genomen: Kleine Zwaan, Rietgans, Kolgans, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Goudplevier, Grutto, Regenwulp, Waterpieper, Paapje en Tapuit.

Bij de landschapseenheden die wat oppervlak betreft vergelijkbaar zijn, valt de relatieve soortenarmoede van het bouwlandgebied op. Opmerkelijk is de overeenkomst in soortenrijkdom tussen uiterwaarden en houtsingelgebied. Het grootste aantal werd geconstateerd in de Olde Maten en het open grasland.

P. Bremer, G.J. Gerritsen, T.J. de Kogel & A.J. Dijkstra: Flora en fauna van het Staphorsterveld en Zwarte Water. Milieu-inventarisatie. Basisrapport. 194 bladzijden, 8 bijlagen, 25 zwartwit foto's, vele figuren, tabellen (1985). Uitg. Provinciale Planologische Dienst van Overijssel, Zwolle, 038-977 177.

Het rapport is verkrijgbaar door overmaking van f 14,- + f 4,25 verzendkosten op postgiro 833 220 ten name van Provincie Overijssel, Zwolle, onder vermelding van 'Rapport Flora en fauna van Staphorsterveld en Zwarte Water'.

Broedvogelinventarisatie zuidelijk Midden-Drenthe en Boswachterij Grolloo 1988

In 1988 werd in het kader van de milieukatering Drenthe een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in Midden-Drenthe en in de Boswachterij Grolloo. Het onderzoek gebied heeft een oppervlakte van 12.039 ha en beslaat geheel of gedeeltelijk de gemeente Beilen, Westerbork en Borger. Vermoedelijk is de Dodaars sterk in aantal afgenomen. Een zeker broedgeval van de Grauwe Gans vond plaats op het Ter Horsterzand, van Krakeend en Zomertaling werd één paar vastgesteld en van de Pijlstaart twee territoria. Opvallend is de sterke achteruitgang van de Torenvalk en ook de toekomst voor de Patrijs ziet er bar slecht uit. In vergelijking met 1976 is er een enorme achteruitgang bij de Waterhoen vastgesteld en een sterke afname bij de Groene Specht (1976 : 28 à 29 paren, 1988 : 3 paren). De Boomleeuwrik bracht in 1988 in dit gebied geen jongen groot en de Kramsvogel komt er in enkele broedparen voor. Op twee plaatsen werd een zingende Kleine Vliegenvanger waargenomen. Ook werden er veel zingende en baltsende Sijzen en Barmsijzen waargenomen maar broedgevallen konden niet worden aangetoond. De Kruisbek heeft er ongetwijfeld gebroed, terwijl niet minder dan 35 paren van de Appelvink werden vastgesteld. Een speciaal hoofdstuk wordt gewijd aan de vervolging van de stootvogels in dit gebied.

Aan Buizerd en Havik wordt bijzondere aandacht besteed. Bovendien worden hoofdstukken besteed aan zoogdieren, amfibieën en reptielen in het gebied.

Rob Bijlsma & Henk Wessels: Broedvogelinventarisatie zuidelijk Midden-Drenthe en boswachterij Grolloo 1988. 104 bladzijden, 11 bijlagen, 4 tabellen, 19 figuren (1989). Uitg. Provincie Drenthe, Dienst ruimte en groen, Afdeling natuur, landschap en recreatie, Provinciehuis, postbus 122, 9400 AC Assen, 05920 - 55 544.

Kerkuilennieuws

In vergelijking met 1987 is het aantal paren van de Kerkuil in Drenthe met 58% toegenomen. Vergeleken met 1983 is de populatie met 315% toegenomen. Tweeënzeventig paren zijn in 1988 gelokaliseerd, terwijl niet geheel Drenthe werd onderzocht. Het noordelijke deel van de provincie blijkt het dichtst bevolkt te zijn.

Dit zijn de verheugende berichten in 'Kerkuilennieuws' (jaargang 3, nummer 1, juni 1989) van de Werkgroep Kerkuilen Drenthe. Het bevat behalve een verslag van een vergadering nog de volgende artikelen: Kleine zoogdieren als voedsel van Kerkuilen door Kees van Berkel, Het stichten en beheren van, onder meer voor Kerkuilen geschikte, natuurterreinen door Peter Hergen, Kerkuilen in de gemeente Norg door Theo Bakker en Steenuilen: plaatstrouwe holenbroeders in Drenthe door Koen Vogt & Hans Dekker. Als bijlagen een kaart regio-afdeling en een schets van een kerkuilenkast.

Voor nadere inlichtingen kan men zich vervoegen bij de redactie Directie Natuur, Beheer en Faunabeheer, Consulentschap Drenthe, Hans Dekker, postbus 146, 9400 AC Assen, 05920-27 285 (of indien noodzakelijk tussen 17.00 uur en 19.00 uur 05280-72 738).

Vogelconcentratie in Groningen

Omdat de kennis van de niet-broedvogels die in de provincie Groningen doortrekken, pleisteren en overwinteren versnipperd was over vele instanties, verenigingen en personen is hiernaar een nader onderzoek ingesteld omdat die verzamelde informatie van belang is om tot een goede afweging op het gebied van de ruimtelijke ordening te komen.

De uitgewerkte gegevens zijn in de vorm van een atlas uitgegeven. Op de kaarten is per soort een grote hoeveelheid informatie bijeengebracht, zoals de hoeveelheid gegevens, de concentratiegebieden, de foerageergebieden en de vliegbewegingen. Hierdoor krijgt men een goed inzicht over de gegevens die zijn verzameld. Opvallend is dat bij de uitgebreide beschrijvingen per soort weinig concrete data of perioden worden genoemd, zodat wij niet zelden geneigd zijn van bepaalde soorten meer te willen weten. Het aantal overwinterende Bonte Kraaien in de provincie Groningen wordt 500 à 2000 exemplaren geschat. Hier is blijikbaar door gebrek aan gegevens een ruime marge genomen, terwijl uit de tabel nog eens naar voren komt dat het aantal overwinteraars in Nederland onbekend is. Ze hebben de voorkeur voor bepaalde streken vooral in het kustgebied en in het oostelijk deel van de provincie. In de Lauwersmeer zijn ze het talrijkst.

Niet minder dan 22 soorten overschrijden in deze provincie de internationale normen. De 33 kaarten kunnen los van de tekst gezien worden. De tekst vormt echter een belangrijke aanvulling, die het interpreteren van de kaarten gemakkelijker maakt. In totaal worden 68 vogelsoorten nader besproken. Interessant is het te zien uit welke belangrijke literatuur zoal gegevens zijn bijeengebracht. Het rapport moet bovendien een goede aanvulling op de 'Avifauna van Groningen' (1983) geacht worden.

180

Henk Meeuwse & Kees van Scharenburg: Vogelconcentraties in Groningen. 133 bladzijden, 34 uitslaande kaarten, 32 tabellen, 12 figuren (1988). Uitg. Provinciale Planologische Dienst van de Provincie Groningen, Groningen. Prijs f 15,- (exclusief verzendkosten). Te bestellen bij het Bureau Communicatie van de Provincie Groningen, postbus 610, 9700 AP Groningen, 050-164 160.

Wintertellingen van stootvogels in Groningen 1979-1984

In 1988 is een speciaal nummer verschenen van 'De Grauwe Gors' (het tijdschrift van negen provinciale stootvogeltellingen. Deze tellingen waren onderdeel van landelijke tellingen. Het verslag (26 bladzijden) geeft een gedetailleerd beeld van de aantallen, geslachtsverhouding en verspreiding van twaalf soorten stootvogels. Gemiddeld werd 2200 km² geteld met een dichtheid van 2,3 stootvogels / km². Torenvalk (0,83 / km² en Buizerd (0,82 / km²) waren ongeveer even talrijk. Daarna volgden Blauwe Kiekendief (0,27 / km²) en Sperwer (0,20 / km²). Maximaal werden per telling 277 Torenvalken, 224 Buizerden, 81 Blauwe Kiekendieven, 68 Sperwers, 25 Ruigpootbuizerden, 16 Smellekens en 8 Slechtvalken geteld. Het verslag bevat diverse verspreidingskaarten van de meeste soorten. Drie tellingen in de winter 1981/1982 vertoonden voor veel soorten opvallende aantalsveranderingen. Deze zijn te verklaren door de invallende winter. Bij Blauwe Kiekendief, Sperwer en Smelleken werden regionale verschillen in sekseratio gevonden. In het zuiden van de provincie verbleven relatief meer mannen.

In de discussie wordt besproken dat door onder-tellingen het werkelijk aantal overwinteraars wel eens heel wat hoger kan liggen. Doordat de telmethode bij alle tellingen gelijk was, zijn de tellingen onderling goed vergelijkbaar. Ook wordt een vergelijking gemaakt met andere gebieden in Nederland. Groningen komt overeen met Friesland, maar in Drenthe is de dichtheid twee à drie maal zo hoog. Dit wordt bijna uitsluitend veroorzaakt door de veel hogere aantallen Buizerden in Drenthe. Geconcludeerd wordt, dat Blauwe Kiekendief en Ruigpootbuizerd, en in sommige jaren Smelleken en Slechtvalk relatief veel in Groningen overwinteren.

Klaas van Dijk, Berend Voslamber & Jan Doevendans (1988): Wintertellingen van Roofvogels in Groningen. De Grauwe Gors 16(1) : 5-30 (met 8 tabellen, 11 figuren en diverse illustraties). Kopieën zijn te bestellen door het overmaken van f 3,- op giro 3 931 651 ten name van Klaas van Dijk, Vermeerstraat 48, 9718 SN Groningen onder vermelding van 'Wintertellingen van 'Roofvogels'.

Foerageergebieden van ganzen in Dollard

In diverse delen van Oost-Groningen worden veel doortrekkende en overwinterde ganzen waargenomen. Volgens de Wetlands Conventie zijn deze gebieden van internationale betekenis omdat ze de internationale 1%-norm overschrijden. De auteur kreeg de opdracht de bestaand kennis over ganzen in Oost-Groningen en het Nederlands-Duitse grensgebied 'op een rij te zetten' en waar

nodig door middel van onderzoek ontbrekende gegevens te verzamelen. De resultaten zijn in een bundel van drie rapporten verschenen. Het eerste rapport beschrijft de aantalsontwikkeling, het voorkomen in de loop van een jaar en de verspreiding van de ganzen. In de twee andere rapporten wordt voor de Grauwe Gans en de Rietgans ingegaan op de relatie met voedselaanbod en landschappelijke kenmerken. Het onderzochte gebied beslaat 945 km². De verzamelde informatie levert een waardevolle bijdrage aan de beleidsvoorbereiding op het gebied van de ruimtelijke ordening en de landinrichting. Er wordt een overzicht gegeven van de aanwezige aantallen, de verspreiding en de voedselkeuze van alle in het telgebied aangetroffen ganzensoorten in de winters 1985/1986 en 1986/1987. De aantallen Rietgansen, Grauwe Ganzen en Kolganzen zijn zeker van nationaal, maar ook internationaal van belang. Het aantal Taigarietgansen dat er kan worden waargenomen is aanzienlijk. In maart en april zitten de Brandganzen (behorende tot de Barentszee-populatie) vooral op de Nederlandse Dollardkwelder. Opmerkelijk is dat de vogels tot eind april in vrij groot aantal aanwezig zijn. Het maximum van 580 Canadese Ganzen dat is waargenomen is 1,9% van de Scandinavische populatie. De invloed die mogelijk de jacht in de gebieden of in de aansluitende gebieden heeft op het Rietgansen komt niet ter sprake. Ook andere verstoringen worden niet gemeld.

Berend Voslamber: Foerageergebieden van de Dollard ganzen. 90 bladzijden, vele figuren, grafieken en tabellen (zonder jaar). Uitg. Provinciale Planologische Dienst van de Provincie Groningen, Groningen. Prijs f 5,- (exclusief verzendkosten). Te bestellen bij het Bureau Communicatie van de Provincie Groningen, postbus 610, 9700 AP Groningen, 050 - 164 160.

Beheer Rotganzen Nederlandse Waddengebied

Reeds jaren wordt er in landbouwkringen op gewezen dat de begrazing door Rotganzen op kultuurgronden in het Waddengebied een belasting vormen voor de bedrijfsvoering. De Waddenvereniging vindt dat er gezocht moet worden naar een rotganzenbeheer dat de natuurlijke populatie in het Nederlandse waddengebied in stand houdt, maar ook dat de instemming van de agrariërs heeft. Een dergelijk beheer kan alleen tot stand komen door overleg tussen boeren, natuurbeschermers en beleidsmakers. Ten behoeve van dit overleg heeft de Werkgroep Rotgans van de LVBW de rotganzenproblematiek geïnventariseerd en gezocht naar mogelijke oplossingen. Met name voor beleidsmakers is deze notitie gemaakt met informatie over de Rotganzen, hun gedrag en populatie-ontwikkeling, de relatie met de landbouw en enkele aanbevelingen voor een rotganzenbeheer.

T. Boudewijn, J. van Nugteren, J. Philippona, D. Stomphorst & A. Woudstra: Het beheer van Rotganzen in het Nederlandse waddengebied. 18 bladzijden. Uitg. Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, postbus 90, 8860 AB Harlingen. Prijs f 5,-. Verkrijgbaar door overmaking op girorekening 1 726 195 ten name van Waddenvereniging, Harlingen, onder vermelding van 'rapport beheer rotganzen in Nederlandse waddengebied'.

Zandwinplas in Wilpse uiterwaarden

De zandwinplas in het noordelijk deel van de Wilpse uiterwaarden (Deventer/Voorst) is een belangrijk vogelgebied. In het conceptontwerp Gelders Beleidsplan Uiterwaarden, Gedeputeerde Staten van Gelderland, Arnhem, 25 april 1989 staat onder meer te lezen 'Voor de zandwinplas in het noorden van de Wilpse uiterwaarden is inrichting ten behoeve van recreatief medegebruik (vissen, surfen) gewenst'. Vogelliefhebbers hebben tegen dit voorstel bezwaarschriften ingediend en beroepen zich mede op het rapport (42 bladzijden) van Geert Groot Koerkamp 'De vogels van de zandwinplas in het noordelijk deel van de Wilpse uiterwaarden (Deventer/Voorst), een beknopt overzicht' dat in juni 1989 door de KNNV Vogelwerkgroep De IJsselstreek Draaiomsweg 21, 7431 CW Diepenveen, 05709-2859) werd uitgegeven.

Het adres van de samensteller van het rapport is Geert Groot Koerkamp, Oosterwechelsweg 14, 7433 CP Schalkhaar.

Vogels van Berkheide 1988

In 'Het Vogeljaar' 36 (6): 269 schreven wij reeds over het vogelpopulatieonderzoek van het duin-gebied Berkheide dat tussen Wassenaar en Katwijk ligt. Eén van de aardigste gebeurtenissen in 1988 was de vestiging van een gemengde kolonie van Visdief en Kokmeeuw, elk circa vijftien broedparen op een eilandje in een infiltratieplas. Door het verdwijnen van de kwelplassen is veel broedgelegenheid verloren gegaan voor water-, moeras- en rietvogels die hier talrijk voorkwamen en door het verkleinen van de infiltratieplassen is de als broedplaats voor eenden beschikbare oververlengte flink afgenomen. En door het uitdiepen van deze plassen zijn deze veel minder geschikt geworden als foerageergebied voor watervogels. Ten gevolge van vergravingen zijn stukken droog duin verdwenen. Van enkele vogelsoorten zijn verspreidingskaarten van 1988 en diagrammen van het aantalsverloop sinds 1976 gegeven.

G. van Ommering met medewerking van B.J.M. ter Haar: Vogelpopulatieonderzoek Berkheide. Jaarverslag 1988. 40 bladzijden, 4 figuren, 17 tabellen (1989). Uitg. Werkgroep Berkheide, postbus 11 059, 2301 EB Leiden, 071 - 131 800.

Natuurwetenschappelijke Commissie kiest voor weidevogels en natuurontwikkeling in 'Leidschendam-Nootdorp'.

In haar onlangs aan minister Braks van Landbouw en Visserij uitgebrachte advies 'Natuur, landschap en cultuurhistorie' doet de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad aanbevelingen voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in het landinrichtingsgebied 'Leidschendam-Nootdorp'. Het herinrichtingsgebied bezit met name in de weidegebieden, moerassen en landgoedbossen zeer belangrijke waarden. Het gebied beschikt onder meer over een rijke weidevogelstand, met zeldzame en minder algemene soorten, zoals

Zomertaling en Tureluur. De landschappelijk en ecologisch belangrijke overgang oude duinen – droogmakerijen – veenweidegebieden is op landelijk niveau bijzonder en dient naar het oordeel van de commissie zo veel mogelijk herkenbaar te blijven.

De weidevogelgebieden ten zuiden van Rijksweg A12 zullen volgens de plannen op korte termijn plaats moeten maken voor bosontwikkeling in het kader van de Randstadgroenstructuur. De commissie pleit daarom voor het vergroten van de geschiktheid voor weidevogels in de droogmakerijen ten noorden van de A12 – waaronder de Zoetermeersche Meerpolder – door het instellen van beheers- en reservaatgebieden onder de Relatienota.

Het advies bevat ook aanbevelingen voor de inrichting van de bosprojecten van de Randstadsgroenstructuur. De commissie is voorstander van een gevarieerde bosstructuur, waarin ook natte bostypen met Elzen en Essen voorkomen. Naast multifunctionele bossen wordt de ontwikkeling van natuurbos wenselijk geacht. In het project Rokkeveen is de ontwikkeling van gevarieerde bosranden belangrijk. Bij het project Driemanspolder wordt een geleidelijke overgang voorgesteld tussen hoog opgaande bossen en weidegebieden.

Op ecologische en historische gronden adviseert de commissie voor het gebied ten noorden van de A12 naast de versterking van de weidevogelstand te komen tot natuurontwikkeling. In aansluiting bij de bestaande moerassen van de Noord Aa en De Plas stelt de commissie voor nieuwe natuurwaarden te ontwikkelen in de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder. Door verhoging van de waterstand, gecombineerd met natuurtechnische maatregelen en extensivering en aanpassing van het weidebeheer kunnen hier op korte termijn belangrijke weide- en moeraslevensgemeenschappen tot ontwikkeling komen.

Het noordelijke gebiedsdeel ligt binnen de in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerde Ecologische Hoofdstructuur van Nederland; voor de commissie reden te meer om te pleiten voor een aanzienlijke versterking van de ecologische functies van dit gebied.

De herinrichting 'Leidschendam-Nootdorp' verkeert thans in de voorbereidingsfase. Het NWC-advies vormt één van de vier deeladviezen die het uitgangspunt moeten vormen voor de planvorming.

Persbericht nummer 119 van de Natuurbeschermingsraad, 25 juli 1989.

Voor een toelichting op het advies kunt u zich wenden tot drs. S.M. ten Houte de Lange (secretaris NWC) of drs. P.J. van der Reest. Beiden zijn telefonisch bereikbaar via nummer 030 – 331 441.

Het advies ligt ter inzage in de bibliotheek van de Natuurbeschermingsraad, Maliebaan 12, Utrecht en in de bibliotheek van het ministerie van Landbouw en Visserij, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag.

Het advies wordt franco toegezonden na betaling van f 12,- op postgiro 1 565 666 van de Natuurbeschermingsraad te Utrecht, onder vermelding van 'Leidschendam-Nootdorp'.

182

Broedvogels Noordelijk Delta-gebied 1987

In samenwerking met vele vogeltellers in het gebied Haringvliet-Hollandsch Diep is het mogelijk een totaal overzicht te geven van alle broedvogels welke in 1987 in de buitendijkse gebieden in het Haringvliet, Hollandsch Diep en een gedeelte van het Krammer-Volkerak hebben gebroed. Het betreft alle terreinen die onder de werking van de Natuurbeschermingswet zijn gebracht, als Staats- of Beschermd Natuurmonument. Het totaal geïnventariseerde gebied heeft een oppervlakte van circa 4750 ha. Van enkele vogelsoorten is het interessant aantal van de broedgevallen te vermelden: Zomertaling (8 à 9), Middelste Zaagbek (2 à 4) Grauwe Gans (32), Bruine Kiekenfied (29), Grutto (247 à 254), Tureluur (200 à 216), Dwergster (38), Visdief (916), Gele Kwikstaart (87 – 100), Gekraagde Roodstaart (24 à 26), Witgesterde Blauwborst (133 à 143), Kleine Karekiet (438 à 474), Grote Karekiet (5 à 7), Bosrietzanger (188 à 210) en Baardmannetje (61 à 67). In totaal worden 29 gebieden besproken en worden op een gedetailleerde kaart de broedgevallen aangegeven. Bovendien worden de dichtheden van de weidevogels op de grasgorzen langs het Haringvliet vermeld, tevens een overzicht van het totaal aantal geringde vogels in 1987 en een overzicht van de wettelijke status van de natuurgebieden. Mogelijkheden voor toekomstig onderzoek bestaan volgens de auteurs in het bijzonder uit het ringen van vogels (onder meer Grauwe Ganzen, rietvogels en steltlopers) en een onderzoek naar slachtoffers van de hoogspanningsleidingen. In juni werden hier en daar nog aangeschoten (achtergebleven) Kolganzen waargenomen, ofschoon over jacht in deze of aangrenzende gebieden niet wordt gerept.

Met dit totaaloverzicht wordt de status van deze natuurgebieden onder de aandacht gebracht, waardoor meer belangstelling en steun voor de bescherming wordt verwacht.

B.J.M. de Bruin & N.D. van Swelm: Broedvogelinventarisaties Noordelijk Deltagebied. 89 bladzijden, 39 tabellen, 4 kleuren- en 52 zwartwit foto's, 33 kaarten, 5 figuren (1988). Uitg. Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer, Consuleringschap Zuid-Holland, Muzenstraat 30, postadres: postbus 30 119, 2500 GC 's-Gravenhage, 070-624 611. Verkrijgbaar door overmaking van f 20,- op postgiro 5 093 483 ten name Directeur LNO in Zuid-Holland, Den Haag, onder vermelding van 'NMF/Bran-ta, Broedvogelrapport Noordelijke Delta 1987'.

Voorkomen en voedsel watervogels Veerse Meer

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Rijkswaterstaat Directie Zeeland in het kader van de beleidsanalyse omtrent het in de toekomst te voeren waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer in het Veerse Meer. De studie bevat een uitwerking van de vogeltellingen die sinds de jaren zestig in het Veerse Meer zijn gehouden. In het winterhalfjaar 1987/1988 werd onderzoek verricht naar het voorkomen van watervogels en hun voedsel op het Veerse Meer. Het onderzoek was er op gericht na te gaan of een ander waterpeilbeheer en een ander waterkwaliteitsbeheer gevolgen zou heb-

ben voor de vogels. In een speciaal hoofdstuk wordt het voorkomen, de verspreiding, eventuele relaties met omliggende gebieden en het voedsel van de belangrijkste overwinterende watervogels (33 soorten) besproken. Het belang van het Veerse Meer ligt vooral in de functie als overwinteringsgebied, 's zomers is de recreatie te intensief. De invloed van de jacht in het gebied of op nabijliggende terreinen wordt in het hoofdstuk 'gevolgen van de recreatie voor vogels' niet besproken en blijkt dus niet van invloed op de vogelbevolking aldaar. Zeven soorten overschrijden vrijwel jaarlijks de 1%-norm en geven daarmee aan dat het gebied als 'wetland' van internationaal belang is (Dodaars, Kleine Zwaan, Rotgans, Smient, Middelste Zaagbek, Meerkoet en Kluut, ook als broedvogel). Andere soorten overschrijden de 1%-norm soms (Aalscholver, Wilde Eend, Pijlstaart, Slobeend, Brilduiker, Zilverplevier, Zwarte Ruiter). In vergelijking met de Grevelingen en het Oostvoornse Meer blijkt dat de watervogels in het Veerse Meer in hoge dichtheden voorkomen. Vermoedelijk wordt dit verklaard door het hoge voedselaanbod. Op uitzondering van een aantal steltlopers werden veel soorten algemener na de afsluiting van het Veerse Gat en de Zandkreek. Veranderingen in de vogelstand bij een ander peilbeheer zijn niet altijd te voorspellen. In totaal worden ook 33 broedvogels uitvoeriger per soort besproken (waaronder Middelste Zaagbek, Watersnip, Kemphaan, Kleine Mantelmeeuw, Grote Stern, Noordse Stern, Dwergstern, Velduil).

J.J. Stuart, met medewerking van P.M. Meire & P.L. Meining: Voorkomen en voedsel van watervogels in het Veerse Meer. 198 bladzijden, 3 bijlagen, vele figuren (1988). Dit rapport is een produkt van de samenwerking tussen Rijksuniversiteit Gent, Laboratorium voor Oecologie der Dieren, Zoögeografie en Natuurbehoud en Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, afdeling biologie. Rapport W.W.E., nummer 5. Nota GWAO 89.1002.

Vijftien jaar vogels in afgesloten Grevelingenbekken

In dit rapport wordt het resultaat gepubliceerd van het vogelonderzoek dat vanaf de afsluiting van de Grevelingen in 1971 tot en met het jaar 1986 heeft plaatsgevonden. Het aantal talrijk voorkomende, niet-broedende vogelsoorten is geclusterd in drie hoofdgroepen: viseters, zoöbenthoseters,* en planteneters. Hiervan zijn zowel per soort als per groep grafieken samengesteld, tevens werd het aantal vogeldagen berekend.

De broedvogelbevolking breidde zich na het wegvallen van de getijden direct uit van vijftien naar negentien vogelsoorten (de pioniersoorten Strandplevier, Kleine Plevier, Dwergstern en Noordse Stern). Zowel kustgebonden vogelsoorten, als weidevogels en vogels van bossen en struwelen vestigden zich dank zij het gevarieerde beheer dat wordt gevoerd. In totaal worden 24 broedvogels (waaronder zes zeer zeldzame) en twee verwilderde exoten (Zwarte Zaan, Chileense Flamingo) afzonderlijk besproken.

Ongeveer 30% van de totale broedvogelbevolking bestaat uit vogelsoorten die vermeld staan op de lijst van bedreigde vogelsoorten (zogenaamde 'Rode Lijst'). Het Grevelingenbekken maakt een

stabilisatieperiode door waarbij op dit moment nog geen sprake is van een ecologisch evenwicht. Voortzetting van het onderzoek is uit wetenschappelijk oogpunt dan ook absoluut noodzakelijk.

G.J. Slob: 15 jaar vogelontwikkeling in het afgesloten Grevelingenbekken. 50 bladzijden, 45 figuren, 30 bijlagen, 10 kaarten, 16 kleurenfoto's, zwartwit tekeningen (zonder jaar). Uitg. Staatsbosbeheer, Goes. Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 15,- op girorekening 1 626 442 ten name van Staatsbosbeheer, Goes, onder vermelding van 'rapport Grevelingen 15 jaar'.

* Zoöbenthosetende vogels = vogels die leven van op of in de bodem levende organismen.

Lepelaarplassen aangewezen als Staatsnatuurmonument

Minister ir. G. Braks (Landbouw en Visserij) heeft op 29 juni 1989 het gebied 'Lepelaarplassen' aangewezen als Staatsnatuurmonument op basis van de Natuurbeschermingswet. Het natuurgebied (350 ha) is ontstaan bij de drooglegging en inrichting van Zuidelijk Flevoland en ligt in de gemeente Almere. De 'Lepelaarplassen' is een water- en moerasgebied van internationale betekenis en bestaat uit water, rietvelden, wilgenbossen en ruigten.

Het gebied 'Lepelaarplassen' is nog volop in ontwikkeling. Handhaving en versterking van de huidige betekenis voor water- en moerasvogels is alleen mogelijk, wanneer het gehele gebied nat blijft. Het indrogingsproces zal daarom moeten worden tegengegaan, onder andere door het aanbrengen van een folie. Voor het ontwikkelen van een gunstig milieu voor rietvegetatie en vochtige wilgenbossen zal de diversiteit van drogere en nattere gebieden worden gehandhaafd. In het gebied dient een zekere mate van rust te worden gegarandeerd. Het recreatieve medegebruik zal daarom een extensief karakter krijgen, met het accent op natuurbeleving en milieu-educatie. Buiten het Staatsnatuurmonument zullen enkele voorzieningen worden gerealiseerd, waaronder een natuureducatiepunt in de zuid-oosthoek en een fietspad lang de Hoge Vaart. Het westelijk deel van het gebied is afgesloten voor het publiek, maar excursies onder begeleiding blijven in dit gedeelte mogelijk. Het oostelijke deel wordt gedeeltelijk ontsloten voor het publiek. Er zullen hier in de noord- en zuidpunt natuurpaden en observatiepunten worden aangelegd.

Het gebied heeft een grote betekenis voor vogels. In totaal zijn circa 150 verschillende vogelsoorten in het gebied signaleerd. In het gebied komen 27 soorten vogels voor, die vermeld staan op de nationale lijst van bedreigde en karakteristieke vogels. Als broedgebied zijn de 'Lepelaarplassen' voor vele soorten vogels van belang, bijvoorbeeld voor Roerdomp, Grauwe Gans, Blauwe Kiekendief, Grote Karekiet, Porseleinhoen, Lepelaar en enkele soorten eendachtigen. De 'Lepelaarplassen' hebben tevens een belangrijke functie als rust- en ruigebied voor ganzen en eendachtigen. In het voor- en najaar pleisteren bovendien vele soorten steltlopers op de slikgebieden.

Persbericht nummer 104 van het ministerie van Landbouw en Visserij, 29 juni 1989.